

dasiravno je slovniški analogii nasprotna. Tudi nam je po volji, da stare vina ostanejo, in da naj se raji miza lepša napravi; to in uno obliko umevnost priporoča.

Za nekaj nam je pa vender žal, kar so omenjene pravila overgle, namreč za novo obliko *Maria*, *Azia*, *Perzia* itd., ki se nam zdí veliko lepša memo stare. Bodi si tudi, da vsak nepotujčen Slovan u omenjenih besedah *ija* izgovarja, to nič ne dé; kajti, če mu tudi *Maria* itd. pišeš, on bo le po svoje izgovarjal *Maríja* itd., kakor tudi nebrojno drugih besed Slovan drugače izgovarja, kot ptujec; — in bodi si, da bi Slovan u dotičnih besedah prav *ia* izgovarjal, bi s tem ne lepoti ne umevnosti besede kar trohice škode ne prizadjal. Zato je že Vodnik pisal *Maria*, in clo podertia, *ladia* itd. Res je sicer, da „pritikline“ ima vsak jezik pravico po svoje krojiti; toda u besedah *Maria*, *Lucia*, *Austria* itd. ne najdemo nič pritaknjenega, ampak sledna pismenka nam je enako bitstvena, in *i* u besedi *Maria* nam ni nič manj na sredini, kot *i* u besedi *Diogen*. Zato bi bilo želeti, da bi se takim ptujkam okraz ne spredaj ne zadaj ne pačil, in da bi novejša oblika obveljala, ki je že kaki dvé leti sém u „Novicah“ in „Drobtinica“ rabljena, in tudi u nar novejšem „beritu“ za ljudske šole, ki je ravno na svitlo prišlo, vpeljana, in koje smose tudi prav radi poprijeli, ker je lepa in pravična ob enem, pomote pa priprostemu bravcu kar nič ne dela. — Česa se bodo pisatelji posihmal poprijeli?

Tudi bi nam ljubše bilo, ako bi nam omenjene pravila, mesti pisavo *Krajnc* in *Krajnsko*, ki ni dokazano napéna, in u koji so se pisatelji že zlo po edinili, ovreči, raji marsikaj družega določile, u čemur je naj večja različenost in svojevolsnost pri pisanju. Sém spada rabljenje čerk *u*, *v* in *j*.

Mesti *v*, *va*, *v'* (predlog) dosti naših pisateljev kar naravnost piše *u* — *u* hišo — in želimo, da bi jim to obveljalo, ker je bolj lepo in občeno, in nikomur ni kar nič u spotiko; samo u pesmih naj bi pripušeno bilo, oboje rabiti *u* in *v*, u polajšanje mere. Pa večja težava z *u* in *v* je u sestavah z drugimi besedami. Tú se še nihče ni in se blezo ne bo podstopil dosledno *u* pisati; splošna pisavna raba je pa še clo malo tacih besedi določila, da se dosledno ali z *r*, ali z *u* pišejo, postavim: *vzamem*, *vstanem*, *vprašam*, in *umerjem*, *zkažem*, *uzbožen* in še nektere; nebrojno ostalih besedi pa dva pisatelja enako ne pišeta. Zato pri enem bereš *ekradem*, *vtaknem*, *vgasnem*, pri drugem spet *ukradem*, *utaknem*, *ugasnem* itd. In še te dni smo brali (se ne spomnimo več, ali u *Novicah* ali u *Danici*) eno takih besed u enem in ravno tistem sestavku enkrat z *v* in kmalo potem z *u* pisano (ko bi hotli prebirati, bi to še večkrat zadeli) in te nedoslednosti nobenemu pisatelju ne zamerimo, ker se nam ravno taka godí. In u slovarjih, postavim u *Janežič-evem*, je nekaj tacih besedi pod *u*, nekaj pod *v*, naj več pa pod obéma iskati. Kaj je tukaj pravilo? *Gosp. Metelko* pišejo *utopim* in *vrinem*, *ulovim* in *vjamem*, in pravijo: „*u* pomeni *von* in tudi *bei*“, toda u besedah *utopim*, *ulovim*, *ugledam* nam ta pomen ni ravno dosti očiten, in kaj pa *v* pomeni? Jako bi nam vstreženo bilo, ako bi nam hotli častiti *gosp. profesor*, ali kdo drug učen slovničar jasniše pravilo o tem povedati, in *u* in *v* pravico spoznati, da se u dotičnih besedah ne bota vedno spodlezala; — prosimo!

Ravno taka se nam godí z mehčavnim *j* godí, to je, z *lj* in *nj*. Po ustnicah *v*, *b*, *p*, *m*, skoraj vsi pisatelji dosledno *lj* rabijo (*dremljem*, *ozdravljam* itd.); u naj več družih zvezah je pa velika nezloga; toraj bereš *usmíljen* in *usmilen*, *dobrotljív* in *dobrotlív*, *mergoíjenje* in *mergoíenje* itd. itd. In ravno taka je z *nj*; piše se *stopina* in *stopinja*, *tanko* in *tanjko*, *kluč* in

ključ, *vganka* in *vganjka*, znabiti tudi *uganka* in *uganjka* itd. itd. Ali ni res taka? Kaj je tukaj pravilo? Le toliko se kaže, da *j* u taki obilnosti, kakor *ga* *gosp. Metelko* rabijo, blezo ne bo obveljal; toda da bi vsak svojevolsno ongavil ž njim, *ga* tukaj iztreboval, tamkej postavljaj, kakor se mu zljubi, to ni po slovniški. Naj bi se učeni pisatelji o tem oglasili, jim bomo serčno hvaležni; ker tako razpertje, kakor si sami poskušamo in tudi od drugih čujemo, pri pisanju zlo moti, in večkrat človek z nar boljšo voljo ne vé, ali bi „*hi*“ ali „*hot*“ potegnil, da bi dosledno bilo.

S temi versticami nobenega ne zasegamo, ampak le svoje mnenje povémo, in odkritoserčno podučjenja želimo, ker nam je edinost u pisavi naši draga. Veliko smo že doversili, da nam mili naš jezik gladko teče, — še to dogotovimo, in opravili smo po tem večidel vse! *)

A. Oliban.

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Berna 1. listopada. (Konec popisa letošnega velikega vojaškega tabora pri Olomucu na Marskem.) 15. septembra so prišli Njih Veličanstvo z mnogo družimi nadvojvodi in visokimi častniki iz Dunaja v Olomuc, in so bili s posebno slovesnostjo sprejeti; zvečer tistega dne je bilo mesto krasno razsvetljeno, in vse je imelo praznično podobo. Od cerkvene slovesnosti 18. in 25. septembra, 2. in 3. oktobra sim pisal v „*Danici*“, kamor častite bravce navernem.

Po končani poljski maši 18. in 25. so se cesar na nekem mestu blizo svojega šotora ustavili in vse kardéla so memo Njih marširale. Koliko število vojsakov je tukaj bilo, si, dragi bravce, lahko sam misliš, ako ti povém, da verste vojakov, ki so memo cesarja šli, skoz celi dvé uri se niso nič pretergale, dasiravno jih je naj manj po 20 vstric šlo. Posebno slovesna pa je bila defilaža 25. sept., ko smo skorej zraven domačih tudi vse imenitniši možake iz unanjih dežel vidili. Bili so naš cesar *Franc Jožef*, rusovski car *Miklavž*, njegov sin *cesarevič*, knez *Paskievič* in drugi ruski generali, francozki general *Gojon*, angležki lord *Vestmoreland*, pruski krajevč, bavarski vojvoda *Maksimilian*, heski *Alexander*, vojvoda iz *Parme* in *Modene*, 4 turški majori, potem zmed avstrijskih generalov: *Vratislav*, *Jelačić*, *Vindišgree*, *Lichtenstein*, *Nugent*, *Šlik*, *Klam-Galas* in mnogo mnogo družih. Lepo je bilo viditi, ko je rusovski car po njem imenovani polk oklepnikov (*kirasirjev*) memo našega cesarja peljal in se mu trikrat z mečem po vojaško poklonil; veselilo me je tudi ta tako lepi polk viditi posebno zato, ker v njem naša kranjska dežela marsikterega zalega sina ima. 25. sept. popoldan sta naš in rusovski car z mnogimi družimi častniki se skoz tabor peljala; kamor sta prišla, so vojaki svoje kapice kviško metaje na vés glas kričali, eni „*živio*“, drugi „*eviva*“, eni „*eljen*“ drugi „*vivat*“.

Nič veličastnišega pa si človek misliti ne more, kakor to, kar se je 26. sept. blizo Olomuca na nekem hribu „*Tafelberg*“ imenovanem godilo. Vojaki minérji in spèrji (podkopniki) so namreč tukaj pokazati mogli: kako bi se v vojski obnašali, ako bi treba bilo kako terdjavo sovražnikovo podkopati in z naskokom vzeti. Ta dan je močno deževalo; memo vsega tega pa so vendar ljudje od vsih krajev skup vreli, kakor h kaki posebni slovesnosti.

Dvoje poslopij je bilo tukaj narejenih, eno za oba cesarja in nju visoke spremljevalce, drugo pa za druge

*) Živa potreba res je, da o tej reči bi se kaj stalnega dogladilo in različne pisave kolikor moč se zedinile „*sine ira*“ sed „*cum studio*“. Ljubo nam bo, ako v občni prid se oglašá več veljavnih mož. in nam razodene vsak kratko pa dobro svoje mnenje. Vredništvo.

častnike. Ob enajstih se pripeljeta cesarja in ogledata vse podzemeljske naredbe, med njimi tudi tisti strašni podkop, v katerem je bilo 30 centov smodnika (pulvra) pripravljene. Potem sta podala se na mesto, ktero je bilo za nju pripravljeno.

Ko sta bila cesarja pod streho, zatrobi en minêr, v znamenje, da se ima vsakdo varovati, da kaj ne skupi. Vse, ko bi trenil, potihne — in le tam pa tam se sliši: „zdaj bo, zdaj bo!“ To komaj eno minuto terpi, kar se zemlja strašno pod nami strese; kacih 200 korakov pred nami se neznano zablistne in potem zakadi in večji kos zemlje kakor ga Šenklaška cerkev v Ljubljani pod saboj ima, lahko kakor sušmad ali plêve v zrak sferči. Dozdaj je bilo še vse dobro; al naglo gledavce strah prepade, ker začno kepe zemlje kakor gost dež na tla padati, in po strehi, pod ktero smo nekteri stali, silno ropotati. Za nami se sliši glas „Bog pomagaj“, — ozrivši se nazaj vidim človeka tri stopnje za saboj, od grude zemlje na tla pobitega in skorej vsega zasutega; sreča za-nj, da je bila zemlja rahla in ga torej oškodovala ni. Med tem ko nazaj gledam, slišim nekaj ravno pred saboj na tla telebiti, pogledam tje, in vidim da je gotovo čez cent težka gruda rujave ilovce ravno pred nami, komej štiri stopnje deleč, s tako silo na tla plušila, da se je čez čevljev globoko v zemljo pogreznila. Enega minerja je smert zadela.

Zvečer ravno tistega dnê je bila spet velika slovesnost v taboru pred cesarskimi šotori, bilo je namreč ognjičanje (Feuerwerk), da si kaj lepšega človek nemore lahko misliti; in med tem ko žarki in plamen v vsih podobah in barvah po zraku plavajo, je igralo 33 vojaških band naj lepši viže ali napeve.

Zadnji veliki manever je bil 30. sept., pri katerem je cela tukaj zbrana armada v dvê četi razdeljena bila, in je tako ena proti drugi delala, kakor se v pravi vojski sovražnik s sovražnikom bojuje.

1. oktobra se je svitli cesar s svojimi dvornimi služabniki spet na Dunaj podal; rusovski car je pa že poprej v četertik bil proti Varšavi odrinil.

Olomuc se je zmirej bolj in bolj spraznil, šum po taboru je potihnil, in hlapon je po železnici vojake polk za polkom, nekoliko na Česko proti Pragi, nekoliko proti Dunaju in Požunu odvelkel.

Kaj so politikarji Buol-Šauenstein, grof Neselrode, general Gojon, lord Westmoreland tukej sklenili, tega vam nevé m povedati; samo toliko se je za gotovo slišalo, da so si veliko prizadevali rusovski-turški vozal mirno razvezati. Koliko so opravili in koliko bodo še opravili, se bo kmalo pokazalo. Da se veliko od vojske, saj za zdej, govoriti ne more, se nar ložej iz tega spozna, ker, kakor vam je znano, zdaj od vsacega polka po 800 do 1000 mož domú pošiljajo. Z Bogom.

Janex Tomše, vojaški duhoven.

Iz Ljubljane. Drugi in tretji zvezek gosp. dr. Klun-ovega „arhiva vojvodine krajnske“, ki se ravno izdelujeta, bota zares imeniten donesek za povestnico domačo. Pridjan bo omenjenima zvezkoma zemljovid krajnske dežele, kakoršna je bila v srednjem veku, to je, od leta 800 blizo do 1400; drugi zemljovid bo kazal stan krajnske škofije od leta 1560 do 1780. Oba ta obraza je izdelal učeni zgodovinoslovec in na vse strani pridni gosp. fajn. Peter Hincinger. Razun teh zemljovidov bo pridjano na 5 tablah 90 obrazov na Krajnskem v sredoveku veljavnega dnarja; tudi ta priloga izdelana od gosp. A. Jelovšek-a, bo velike vrednosti. Gosp. dr. Klun je sestavil važni in težavni imenik pervopisov za zgodovino Krajnske od Karl-na Velikega (do tega le seže

Linhart) noter do Rudolfa Habsburškega; — gosp. dr. F. Ks. Richter je spisal z 46 pervopisi razjasnjeno zgodovino Ljubljanskega mesta od naj starejih časov noter do osnove Ljublj. škofijstva v letu 1461. Za gotovo in z velikim veseljem smo na dalje zvedili, da visoko učene in prevažne zgodovinske preiskave gosp. Davorina Terstenjaka ne padajo na nerodovitno polje, ampak da že veseli kal poganjajo v obêh zvezkih, ki prideta kmalo na svetlo. Terstenjakovi dokazi, da že ob časih Rimljanov je slavenski narod tû stanoval, bojo polajšali najti slavenske korenine v mnogih krajnih imenih, na priliko: Monetium (Temenica pri Trebnem?), Oera (Podkraj?), Magnaniana (Mekine pri Zatičini?) itd. Preiskava na ti poti je pa tudi nam Krajncem toliko potrebniši, ker so Korošci (posebno Ankershofen in Jabornegg) že veliko doversili za razjasnenje zgodovine Koroške ob časih Rimcov, in nam marsikaj zgodovinskega, kar smomi za svoje lastnino imeli, kakor Larice in Santicum, na se potegnili. Nastopil je čas zgodovinskega preiskovanja, ki je tako dolgo dremalo; naj bi „arhiv“ krepko napredoval po nadepolno začeti poti!

Novičar iz mnogih krajev.

Kar so komisije za odvezo zemljiš do vsih svetih po mnogoverstnih deželah našega cesarstva v svojem opravilu vgotovile (likvidirale), je sledeče: za odškodnino vgotovljeni znesek je znesel do gori rečenega časa na Českem okoli 54 milionov gold., na Marskem okoli 31½ mil. fl., v Austrii spodnji 23½ mil. fl., gornji 14 mil. fl., na Štajarskem 16¼ fl., v Tirolih 13 mil. fl., na Krajnskem 8½ mil. fl., na Koroškem 6 mil. fl., v Šlezii 3½ mil. fl., v Istrii s Terstom 1½ mil. fl., na Solnograškem 2 mil. fl. Celi znesek v teh 11 deželah dosihmal vgotovljene odškodnine znese 174 milionov in 421.507 fl. 54 kr., od katerih spada plače na nekdanje podložne 106¼ mil., na dežele pa 67¾ mil. fl. — C. k. ministerstvo je ukazalo, tudi iz morske soli z domešanjem enciana in oglja živinsko sol napravljati za prodaj. — Za vojake, ki so bili 6. svečana v Milani ranjeni ali umorjeni, je za to postavljena komisija vês dnar, ki ga je mesto kot dnarno kazen plačati moglo (84.000 fl.), in kar se ga je po milodarih nabralo (22.879 fl.), v 9 verst tako razdelila, da naj manjši plača na leto za enega znese 80 fl., naj veči pa 300 fl. — Maršal Radecki je 3. dan t. m. praznoval svoj 87. rojstni dan in 70. leto, kar cesarju služi. — Amerikanska nova najdena mašina, ki samotež šiva, ima na Dunaji sila veliko dela. — Turki so 2. dan t. m. spet na drugem mestu čez Donavo v malo Valahijo vdarili; med Giurgevem in Rustčukom se je slišala močna kanonada. Tudi gospodar Moldave, knez Ghika, je zapustil svojo deželo, in se kakor unidan knez Vlahije podal na Dunaj; v obêh knežijah, kateri je rusovski general Gorčakov v obsedni stan djal, namestuje vlado odbor boljarjev pod krilom rusovskem; Donava je zaperta. Govori se spet od shoda zavolj mirú, ki ima biti v Londonu z vdeležbo vsih velikih vlad. — Spet se pripravljajo novi misionarji za Afriko, katerim se bo pridružil en zidar, kovač, ključar in en premožen zdravnik iz Tersta. — Nek Grek iz otoka Kios, Pipsipios po imenu, ki prebiva zdaj v Parizu, osnovuje nek pod varstvom papeža in več škofov družbo, ktere namen je zediniti gersko in katoljško cerkev.

Na mnoge vprašanja: koliko velja občevaljeni »deržavljanski zakonik v slovenskem jeziku«, damo na znanje, da 2 fl. 40 kr.